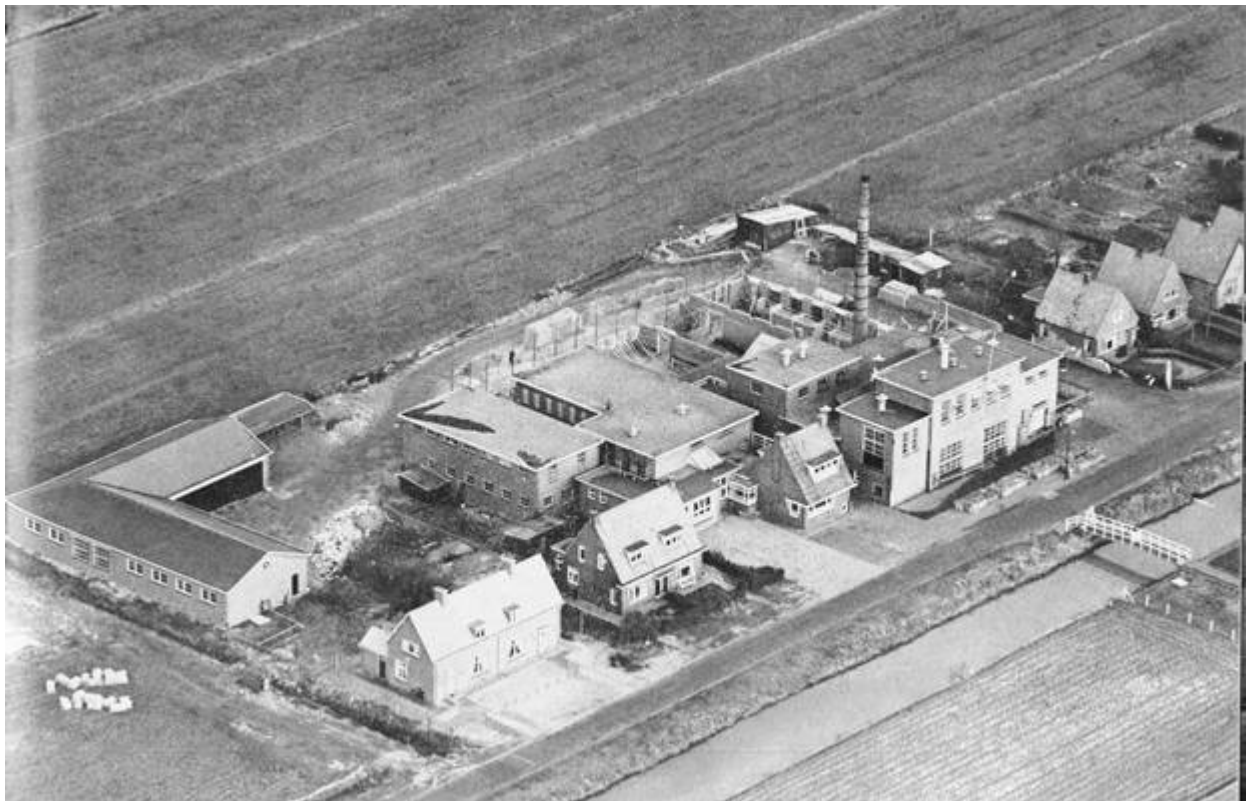

Knipsel-map

Kaas en zuivelfabrieken in Polder Koegras N-H.

Inhoud

	Onderwerp	Bron:*	blz.
1	Korte toelichting van deze map		3
2	Lezing Zuivelconsulent Dr. Scheij over voordelen zoetfabriek	SCO 1915-06-08	6
3	Plannen voor één zoetfabriek in polder Het Koegras	SCO 1916-12-13	11
4	Zilveren jubileum <i>De eendracht</i>	HCO 1925-03-07	15
5	Weer bespreking inzake één Zoetfabriek	HCO 1926-10-14	16
6	De Coöp. Zuivelfabriek <i>Koegras</i> te Koegras	HCO 1928-05-16	22
7	Slotopmerking		25

* SCH = Schager Courant
HCO =Heldersche Courant

Foto voorblad: *Vooruitgang-Koegras* Julianadorp ca 1955
Bron: Gedenkboek 50 Jr N-H Bond Fabrieken Bond Mensen

Korte toelichting op deze Koegras-Map

Dit is geen afgerond onderzoek van de kaas- en boterfabrieken van polder Het Koegras. Dat is naar gebleken is niet mogelijk van het (www /digitaal) aangeboden materiaal.....

Er zijn minstens vijf kaasfabrieken in polder Het Koegras geweest:

De Eersteling Gem. den Helder te Koegras (????-19??)

Nieuw Leven, Gem. Den Helder te Julianadorp (????-19??)

De Eendracht Gem Den Helder te Koegras (1900-1930)

Koegras, Gem Callantssoog (1907-1946);

Juliana, Gem Den Helder te Juliadorp (1908-1927) na ombouw Zoetfabriek *De Vooruitgang*

De Vooruitgang gem Den Helder te Julianadorp (1927-1963);

Schager Courant 1904-02-21

— Van de 25 sollicitanten naar de betrekking van kaasmaker in de kaasfabriek „de Eersteling“ te KOEGRAS, gem. Helder, zijn op het drietal geplaatst de heeren Scheringa te Stolpen Zijpe, De Boer te Twisk en Haker te Aartswoud.

Schager Courant 1910-12-03

Gevraagd, om 2 Februari in dienst te treden bij A. NOORDEN,

2 Knechten,

in de Kaasfabriek „Nieuw Leven“ te Julianadorp, Koegras.

Schager Courant 1901-03-10

Wordt gevraagd,
zoo spoedig mogelijk,

een MEID,

in de Kaasfabriek „De Eendracht“,
Koegras, bij Den Helder.

J. F. Koorn.

Schager Courant 1907-09-29

Kaasfabriek te Koegras.

Wederom zal in het Koegras een nieuwe kaasfabriek verrijzen, en wel aan den Schoolweg op het bouwterrein van het aanstaande Loopuyt-dorp. Directeur is de heer D. Sleutel aldaar. 9 October wordt de fabriek aanbesteed en de bedoeling is, dat zij Maart 1908 zal werken.

Schager Courant 1912-12-31

Gevraagd met 2 Februari

een kaasmakersknecht,

in de Kaasfabriek „Juliana“ te Julianadorp, Koegras.

Schager Courant 1911-05-24

Melkcontrôleur.

De gezamenlijke kaasfabrieken in het **Koegras** roepen op, sollicitanten naar de vacante betrekking van Melkcontrôleur, tegen een salaris van pl.m. f 500 per jaar.

Aanmelding met opgave van informatie vóór of op den 5den Juni a.s. bij den ondergeteekende. Tijd van in dienst-treding zoo spoedig mogelijk.

J. VAN DER VEER directeur van de kaasfabriek „de **Eendracht**” te **Koegras**, gemeente Helder.

De Eersteling

Schager Courant 1915-03-03

Melk gevraagd:

aan de **Kaasfabriek** „De Eerste ling” te Koegras.

Inlichtingen te bekomen bij Jb. Kuiper, nabij **Julianadorp**.

Schager Courant 1915-04-03

— KOEGRAS.

Onze plaatsgenoot A. Schoorl Gz., kaasmaker aan de kaasfabriek „De **Eersteling**” alhier, is benoemd tot kaasmaker van de kaasfabriek te Schoorldam.

De Eendracht

Schager Courant 1909-02-18

— **Koegras.**

Dinsdagmorgen geraakten paard en wagen van den heer C. Klaver bij de kaasfabriek „de **Eendracht**” te water. Met verlies van wat melk en na vrij wat moeite gelukte 't, alles weer op 't droge te krijgen.

Schager Courant 1915-01-09

Gevraagd met 1 Mei :

een Kaasmaker,

aan de kaasfabriek „de **Eendracht**”
te **Koegras.**

Adres : J. v. d. Veer, directeur.

Op Zondag niet aanmelden.

Schager Courant 1915-01-30

— **KOEGRAS.**

Tot kaasmaker in de kaasfabriek **Eendracht** te **Koegras** is benoemd de heer Jb. Wijn, thans werkzaam aan de fabriek Wilhelmina te Beemster. Met hem stonden op de voordracht de heeren J. Brak te Herwen en T. Jongejan te Anna Paulowna.

KOEGRAS.

Vrijdagavond 4 Juni jl. werd in het lokaal van den heer D. Marges, een lezing gehouden over „Kleine kaasfabrieken of groots zuivelfabrieken”, door den heer Dr. L. T. G. Scheij, Rijkszuivelconsulent voor Nd.-Holland, die daarvoor was uitgenoodigd door het bestuur van „Koe gras Belang”. Door den voorzitter, den heer J. de Vries, werd deze vergadering geopend, waarna het woord werd gegeven aan den heer Scheij.

Spr. beseftte volkomen, dat het niet gemakkelijk voor hem zou wezen, toch had het al een geruimen tijd zijn aandacht gewekt, en doordat de Vereeniging tot Ontwikkeling van den Landbouw in Hollands Noorderkwartier in 1914 een commissie heeft benoemd om juist daaromtrent een rapport uit te brengen, en in welke commissie spreker ook zitting heeft, wist hij bij ondervinding, dat het heel moeilijk zou zijn. Immers het beoordeelen van de werking der groote en kleine kaasfabrieken zonder eenige vooringenomenheid voor een bepaalde soort is niet gemakkelijk.

Die commissie is nog niet klaar met haar arbeid, wat nog een nieuwe moeilijkheid was om er nu reeds over te spreken, maar toen heeft spr. De uitnoodiging aangenomen, omdat hij meende dat een inleiding van deze zaak voor belanghebbenden haar nut kan hebben. Het denkbeeld: een groots fabriek inplaats van kleine, zweeft hier in Koe gras bij sommigen voor den geest, evenals op sommige andere plaatsen. Voor een goede beoordeeling moet de zaak van alle zijden worden bekeken.

Als men b.v. eens in gedachten aan 30-tal jaren teruggaat, in het jaar 1883, toen begon de beweging voor goed, elk jaar kwamen er haast fabrieken bij, zoodoende heeft het zuivelbedrijf al een heele verandering ondergaan. In deze provincie, werd er voorheen bijna niet anders gemaakt dan volvette kaas op de boerderij. Gaandeweg is dat veranderd, in de fabriekmatige kaasbereiding met de zgn. 40% kaas. Toch hoopt spr., dat er geen nieuwe peilverlaging zal komen. Die veranderingen waren niet om het product te verbeteren, maar hoofdzakelijk omdat het werk op de boerderijen te bezwaarlijk werd.

De fabriekmatige kaasbereiding ontwikkelde zich zoodoende meer en meer, en zoodoende kwamen er verschillende soorten van kaasfabrieken: De oorspronkelijke vorm is hier in deze streek het beste bekend, eenvoudige gemeenschappelijke kaasmakerijen, die het belangrijkste deel van het zuivelbedrijf van de boerderijen hebben overgenomen. Eenvoudig gaat het er toe, het gaat soms zoo eenvoudig, dat ze in minder gunstige conditie komen. Hier komt natuurlijk een nadeel voor den dag. De boeren blijven weliswaar zeer van nabij betrokken in den gang van zaken in hun gemeenschappelijke fabriek, en kunnen zichzelf redden. Spr. noemde dit een voordeel voor de fabrieken, maar het moet ook steeds goed gedaan worden, en dat is niet altijd zoo.

Op vele plaatsen wil men de melk direct na het melken kwijt zijn, want de avondmelk te bewaren bleek te veel moeite te zijn; sommigen, wilden het zoo van de boerderij gehaald zien, zooals de particuliere fabrieken¹ dat doen.

Sommige fabrieken werden ingericht om de melk tweemaal daags te ontvangen, de zgn. zoetfabriek. Deze bedrijfsvorm was in sommige streken zoo aantrekkelijk door het overvloedige nortonwater, wat door den koelkelder geleid kon worden, toch bleef de teleurstelling aan sommige fabrieken, die op hoogst gelegen land werkten, niet uit, doordat het peil van de norton daalde en de kelder indien het kon, dieper gemaakt moest worden, en toch werd de toestand onbevredigend of slecht. Een zoetfabriek is geheel misplaatst wanneer er niet overvloedig koelwater is.

Bij de bestaande fabrieken, waar het water niet hoog genoeg meer komt, behelpt men zich nu met pompen, het koelen der melk geschiet nu met behulp van een koeler, in welk toestel de melk gauw flink wordt gekoeld, waarna zij in groote bakken te roomen staat. Zuivelfabrieken welke thans nieuw gebouwd worden, volgen direct dit laatste koelsysteem. De melkbewaarplaats ligt zoo hoog boven den vloer van de kaasplaats, dat de afgeroomde melk door een goot in den kaasbak kan stroomen.

Ook de soort van de fabrieken moet in het oog worden gehouden, b.v. de rechtskundige vorm, enz.

Hier in deze streek met 5 kaasfabrieken² is er een Naaml. Ven. ,en 4 Burg. Maatschappen. De ervaring leert, dat het bij de kaasfabrieken, werkende zonder geregelde rechtstoestand nogal goed gaat. Maar het kan gebeuren dat er groote bezwaren komen, zoodat het gemis aan rechtspersoonlijkheid zich doet gevoelen. Het is duidelijk dat zoo'n vereenigingsvorm onmogelijk wordt voor een groote zuivelfabriek. Men moet dan kiezen tusschen coöperatieve vereeniging of Naaml. Vennootschap. Verbetering van den vereenigingsvorm acht spr. in elk geval gewenscht. Spr. wil volstrekt niet zeggen, dat de coöperatieve vereeniging de meest geschikte vorm is. Een Naaml. Vennootschap kan geheel een coöperatief karakter dragen.

Spr. vraagt zich af, of men hier den bestaanden toestand moe is, zoo ja dan is de oplossing te zoeken in een groote nieuwe fabriek. Deze verandering in de 5 bestaande fabrieken te brengen, zou groote kosten en een onbevredigend resultaat geven. Er zouden kaas- en boterfabrieken komen die niet berekend zijn voor haar taak.

Spr. zou hier een van beide willen, óf den ouden bestaanden toestand, den eenvoudigsten vorm, óf één groote fabriek. Hiervoor is een vergelijking noodig tusschen de produkten van groote en kleine fabrieken. Hoe staan nu groote en kleine fabrieken ten opzichte van het hoofdprodukt, de kaas.? Men kan niet zeggen, groote zuivelfabrieken produceeren betere kaas dan kleine, evenmin het omgekeerde. De kwaliteit van kaas hangt geheel van de kwaliteit der melk in den kaasbak af. Als een kaasfabriek veel last heeft van het gebrek *los*, dra-

---

1 Onderstreping door zhn.

2 NV „De Eendracht”, „De Eersteling”, „Juliana”, „Koe gras” en „Nieuw Leven”.

gen naar spr.'s overtuiging de melkleveranciers als één geheel genomen, de schuld.

Een groote fabriek heeft wat voor en ook wat tegen. Het vervoeren van de melk over een grooten afstand per as is nadeelig voor de melk, doch is de melk eenmaal in eene groote fabriek, dan krijgt ze toch zeker de beste behandeling. De kleine fabrieken hebben dat voor, dat de melk uit de naaste omgeving komt.

De groote fabrieken nemen een belangrijk deel der melkbehandeling van de boeren en boerinnen over. Aan sommige dagmelkfabrieken kan die zorg veilig aan de leveranciers worden overgelaten, maar dikwijls is de toestand ongunstig en heeft de kaasmaker gegronde redenen om te klagen, al houdt hij zich stil. De meeste misstanden worden veroorzaakt door ondoelmatig of slecht melkgereedschap, doch in hooge mate door het gemis aan deugdelijk boenwater.

Groote fabrieken zorgen voor goede melkbussen en theemsen enz., doch van een kleine kan die zorg ook uitgaan. Groote fabrieken nemen de reiniging der bussen op zich, wat met het oog op het boenwater wel best is, maar dan moeten ze geen half werk doen, b.v. vluchtig omspoelen en uitstoomen. Een groote fabriek oefent de zoo noodige controle uit op de geleverde melk. Maar een kleine kan daar ook voor zorgen, de kleinheid is zelfs een gunstige omstandigheid, doch dan moet er ook zekere kennis zijn van melkonderzoek en in het algemeen theoretische vakkennis.

Kleine fabrieken zijn dus wel in staat voor goede grondstof te zorgen, doch spr. acht een grootere fabriek daartoe minstens even goed in staat. Veel hangt hierbij af van den directeur der groote fabriek, hij moet, beleidvol kunnen optreden, in een groote fabriek is een betere gelegenheid om kaas te maken van verschillend vetgehalte en vorm. Sprekers overtuiging is, dat Noordholland niet besmet moet worden met kazen van minder dan 40% vet in de droge stof. De groote fabrieken in deze provincie zijn er voor dat het vetgehalte op peil blijft, zij kunnen zelfs garandeeren, dat er minstens 40% vet in de kaas is, zonder veel toe te geven.

Kleine fabrieken zullen vaak veel toegeven, maar het zal ook wel eens minder zijn. Het hoofdproduct de kaas zal naar spr.'s meening, geen verschil geven, doch wel het bijproduct de melkroomboter. Dan is de groote fabriek in het voordeel. De boterbereiding moet van de boerderij af. De groote fabrieken kunnen de boter beter bewerken, hetgeen in de Nederlandsche zandstreken een zegen is geweest; het produkt verbetert kolossaal. De afzet van de boter is uitstekend. De boerinnen maken wel eens een bezwaar tegen 't boter betrekken van de fabrieken, doch dat bezwaar is spoedig over. De boterbereiding staat volgens spr. op de Noord-Hollandsche boerderijen op een laag peil. Op de boterinzendingen op de Noord-Hollandse landbouwtentoonstellingen is dat het duidelijkst gebleken. De prijzen zijn nog wel goed te noemen, doch dat komt door den plaatselijken afzet en lagen eisch dien de verbruikers stellen.

Het is niet de schuld van de personen op een boerderij, doch in een fabriek heeft men nu eenmaal betere hulpmiddelen. De toekomst is ook voor deze streek de verplaatsing van de boterbereiding naar de zoetfabriek.

Nu nog de wei. Aan de kleine fabrieken wordt, volgens spreker, lang niet zoo veel boter daaruit gemaakt, dan aan de groote fabrieken, waar de zoete wei ge-centrifugeerd wordt; en het produkt aan de groote fabrieken is aanmerkelijk beter. De groote fabrieken zijn hiermede in het voordeel. Ook de karnemelk is van groote fabrieken beter, dan van de boerderij.

De leiding van de in de toekomst te bouwen fabrieken vereischen een meerdere kennis, zoodat het dan noodzakelijk wordt om eigenlijken directeur er in te nemen. Voor een groote fabriek is het noodzakelijk een directeur te nemen met een flink salaris, b.v. van f 1300 tot f 1600 per jaar, met vrije woning. Een tegenwoordige directeur van een kleine fabriek zal dan meer voorzitter dan leider van het bedrijf zijn. Voor kleine zoetfabrieken van b.v. 400 koeien kunnen lagere eischen gesteld worden.

De financiële uitkomsten zijn niet gemakkelijk te bespreking, om een goede vergelijking te krijgen wat het voordeeligste is, dat heeft spr. reeds ondervonden in de commissie. Er is steeds wedstrijd tusschen de coöperatieve fabrieken en particulieren, zoodat het uiterst moeilijk wordt gemaakt, doch spr. meent, dat een goed opgezette groote fabriek en een even goed werkende kleine fabriek op één lijn geplaatst kan worden, wanneer men alle lusten en lasten bij beiden in rekening brengt. Wil men dus een nieuwen bedrijfsvorm, dan staan de financiële bezwaren niet in den weg.

Hoe men hier in Koegras moet doen, hangt geheel van den plaatselijken toestand af, of het één groote of twee kleinere kaas- en boterfabrieken moeten worden. Spr. wil er nog op wijzen, dat de toestand der kleine kaasfabrieken zijns inziens niet gunstig is, doordat het bedrijf niet zelden zoo goed als zonder leiding is. Het is, volgens spr.'s meening, goed gezien van de vereeniging Koegras Belang, deze zaak eens aan de orde te brengen, daar hier 5 fabrieken zijn die gezamenlijk 608.800 KG³, melk verkazen, afkomstig van 6.400.000 KG. volle melk, hetgeen door spr. is uitgerekend, dat er 6% aan de boerderij blijft. Sommige fabrieken worden hier te klein, sommigen willen wel een zoetfabriek.

Spr. vraagt of het niet gewenscht is, dat eenige personen die daarvoor het meest in aanmerking komen, samen aan het werk gaan, om te overwegen en te overleggen wat in het blijvend belang van het Koegras is, met betrekking tot de verwerking van de ruim 6 miljoen KG. melk tot zuivelprodukten.

Na de pauze had een gedachtenwisseling plaats. De heer C. Dito vraagt, wat er met de 5 fabrieken gedaan moet worden, ingeval er een groote fabriek komt; waarop wordt geantwoord, dat de commissie die gevormd zal worden, dat zal hebben uit te maken. De heer A. Grin vraagt naar de watervoorziening voor een groote fabriek, ook al weer iets voor die commissie. De heer A. Schoorl vraagt of de wei van de groote fabrieken nog voedingswaarde bezit. Spr. stelt

---

3 Stond 6.088.000 KG.!

hem daarover gerust. De heer J. v. d. Veer vraagt wat het voordeeligst is: alle melk bij elkaar of niet. Spr. zegt daarover niet te veel te kunnen zeggen, het rapport van de commissie van onderzoek, zal daar later wel antwoord op kunnen geven, ook alweer voorloopig voor de commissie van voorbereiding. De heer De Vries vraagt hoe spr. aan 5% van de melk komt, daar hij al eens in een jaarverslag van een groote fabriek had gelezen, dat er 7% voor gerekend werd. Spr. heeft het zoo uitgerekend, daar hij veilig kan en durft aannemen dat het zoo is, daar hij het zelf heeft onderzocht, en toen kwam hij tot de ontdekking, dat het zeker niet meer was. De heer D. Sleutel antwoordt hier nog op, dat hij met zoo'n directeur daarover heeft gesproken, en dat die dat zoo maar heeft aangenomen (zeker om hun uitbetaling te verhoogen). De heer G. W. Jimmink vraagt of kleine fabrieken de wei ook niet kunnen centrifugeeren. Spr. meent dat het te kostbaar wordt.

De heer A. Grin vraagt of de voedingswaarde van gepasteuriseerde wei nog goed is. Spr. antwoordt, dat door de Vereeniging Holland Noorderkwartier en den Bond van Zuivelfabrieken een commissie is gevormd voor dat onderzoek.

Hierna werd de vergadering met een hartelijk woord van dank aan den spreker, door den voorzitter gesloten

De Zoetfabriek te Koegras

In het lokaal van den heer J. Bijvoet te Koegras werd Dinsdagmorgen een vergadering gehouden van belanghebbenden om te komen tot de oprichting van een Zoetfabriek te Koegras.

De vergadering die bezocht was door ongeveer 70 personen werd geleid door den heer C. Kant, voorz. van het voorloopig comité. Voorzitter opende met een gepast woord de vergadering, waarna de secretaris de heer D. Sleutel, het uitgebrachte Verslag en Rapport behandelde. Daaruit bleek dat idee om een groote Zoetfabriek op te richten, was geboren geworden op een vergadering van Koegras Belang in April 1915 gehouden. Dr. Scheij diende vervolgens tot voorlichting over het pro en contra van groote en kleine fabrieken. Daarna werd een commissie benoemd om dit nog eens nader te onderzoeken. Uit het eerste verslag dier commissie bleek dat de groote fabrieken het voordeeligt. werken.

De commissie had een overzicht samengeteld uit een viertal groote fabrieken en wel *Aurora* Opmeer, *Excelsior* Heerhugowaard, *Eensgezindheid* St. Maartensbrug en *Dageraad* Burgerbrug. tegenover een drietal dagfabrieken uit Koegras, n.l. de fabriek *Koegras* Callantsoog, *Juliana* Helder, *Onderneming* Callantsoog. Het bleek dat bij de vier groote fabrieken de gemiddelde netto prijs is *f* 6.39 per 100 Kg., melk bij de drie dagfabrieken *f* 5.05.

In het daarop verschenen rapport heeft de commissie vergelijking gemaakt en wel tusschen de genoemde Zoetfabrieken, behalve *Dageraad*, en de drie genoemde Dagfabrieken, Hieruit bleek, dat de netto prijs der drie laatste jaren is bij de zoetfabrieken ruim *f* 8.15, bij de dagbrieken *f* 6.63.

De boterprijs werd berekend door de ledenvergaderingen der betrokken kaasfabrieken op *f* 1.10 zoodat de opbrengst bij de dagfabrieken rijst tot *f* 7.73. Het verlies op de boerderij door ontrooming en verdamping wordt geschat op 5 pct. en gaat dus weer *f* 0.34 verloren. Verder wordt nog berekend arbeidslonen kosten voor vervoer op *f* 0.27. Van de dagfabrieken wordt dus de zuivere opbrengst *f* 7.12, voor de zoetfabrieken *f* 8.15.

De heer A. de Heer maakt aanmerkingen op het gehouden rapport. Spr. wijst er op, hoe over het 3 jarig verloop *Aurora* maar volgens 2 jaar is berekend en eveneens *Onderneming* Callantsoog. Spr, wil dus die beide fabrieken uitschakelen en de berekening houden over de vier overschietende fabrieken en dan komt spr, tot een andere becijfering Volgens deze berekening geven de twee Zoetfabrieken *f* 7.098 per 100 Kg. en de twee dagfabrieken *f* 6.512. De boter bij de Dagfabrieken wil spr. op *f* 1.25 berekenen, *f* 1.10 is te laag. De karnemelk schatten op 9 ct. en dan komt het cijfer der dagfabrieken op *f* 7.852 Voor verdamping en ontrooming is de 4 pct. genoeg, arbeidsloon 27 cent, dus komt spr. tot een eindcijfer voor de Dagfabrieken van *f* 7.311 tegen de Zoetfabrieken *f* 7.698. Wel nog in het voordeel van de Zoetfabrieken maar niet zoo groot als het bestuur voorstelt.

Spr. becijfert daarna het verschil over 1 jaar, het normale jaar 1913-'14 en komt dan nog tot een voordeel van de Zoetfabriek van f 0.166. Wel nog dus voordeel maar naar spr.'s oordeel te gering om zoo'n schuldenlast voor aan te gaan, vooral lettend op de abnormale jaren die nog kunnen komen met een laag melkprijs.

Spr. wijst hierna nog op het verschijnsel dat uit het overzicht naar voren komt, n.l. dat *Aurora* te Opmeer het meest uitbetaalt, *Excelsior* het gemiddelde en *Eensgezindheid* het laagst en brengt dat in verband met het minder of meer-zware grondslag, daaruit de conclusie trekkend, dat *Koegras* Callantsoog lichte grond heeft, dus voor de toekomst de meeste kans om aan *Eensgezindheid* gelijk te zijn.

De heer Nuijens acht de berekening over het melkrijden foutief, want verwacht dat zij die niet aan den weg wonen hun melk naar den weg zullen moeten brengen dan wordt de berekening anders.

Voorzitter meent, dat de laatsten spr. vooruit loopt, want hierover toch is nog niets beslist.

De heer Van der Veer wijst er op, hoe de commissie niets heeft in rekening gebracht voor de meerdere waarde die wei van de Dagfabrieken heeft.

De heer Glas acht de berekening van arbeidsloon van melk brengen voor de fabriek paard, tuigen, enz. veel te laag berekend, dat is beslist het dubbele. Een voordeel dus voor de Zoetfabrieken.

De heer Sleutel, de verschillende sprekers beantwoordend, wijst er op, hoe over Opmeer en Groote Keeten over 1913-'14 geen verslag was verschenen.

Het verschil dat hierdoor zal ontstaan in de berekening zal zeer gering zijn. De cijfers voor de Zoetfabrieken zijn niet te rooskleurig genomen, de aanmerking van den heer Glas wijst daar reeds op. De heeren moeten niet vergeten, dat het allemaal cijfers zijn, vastgesteld op de vergaderingen der verschillende kaasfabrieken. Men heeft globale berekeningen moeten maken. Precies de juiste cijfers zijn niet te geven, het blijft een schatting. Zoo is ook op die fabrieksvergaderingen over den boterprijs gesproken en werden verschillende bedragen genoemd en de commissie heeft het gemiddelde genomen. En nu mag het waar zijn dat er personen zijn die veel voor hun boter krijgen, maar die zullen door het sterk roemen ook minder voor hun melk ontvangen.

En nu de bewering over het minder uitbetalen van *Eensgezindheid*, dat dit liggen zou aan den lichter grond, spr. betwijfelt dit zeer. De fabriek heeft eerst niet prettig gewerkt, vandaar dit resultaat, lichte of zware grond zoo is steeds beweerd, heeft geen invloed op de zwaarte van de melk.

Wei, erkent spr., is niet berekend, daarover had de commissie geen cijfers.

Voorzitter meent, dat het meer of mindere zware van de melk zijn oorsprong hier nog wel eens in kon vinden, dat er te Opmeer en omgeving veel fokverenigingen zijn, die door rationeel fokken, een goeden invloed uitoefenen op het gehalte.

De heer De Heer blijft beweren, dat de commissie de cijfers voor de Zoetfabrieken te gunstig heeft genomen. Een boterprijs van *f* 1.10 is te laag. Spr. heeft een prijs van *f* 1.25 uit zijn bedrijf getrokken. Wat die zware en lichtere grond en het gehalte der melk betreft, wijst spr. op het voederen met lijnkoek en mais. Het een geeft beter gehalte in de melk, het andere grooter plas. Spr. gelooft dat dit met gras van zwaren en lichten grond hetzelfde zal zijn.

De heer Sleutel geeft toe dat het met mais en lijnkoek zoo is, maar met gras is dit niet zoo. Een koe toch die slecht loopt geeft minder melk, maar van zwaarder gehalte, een koe die best loopt, geeft meer melk maar van minder gehalte. Maar, zegt spr., dat alles is toch niet in cijfers uit te drukken, Spr. wijst er nogmaals op, dat de commissie gemiddelden heeft moeten nemen en de berekening niet te rooskleurig heeft opgezet. Wat die 5 pct. betreft over ontroomen en verdampen, dit is ook een gemiddelde. De verslagen der Zoetfabrieken noemen 7 pct., in sommige fabrieken zal het misschien geen 5 pct zijn.

De heer De Beurs herinnert aan een genomen proef op de fabriek *Juliana*, dat 3.5 pct. aanwees. Spr. wil de verdamping buiten beschouwing laten, een Zoetfabriek heeft die toch ook.

De heer Sleutel betwijfelt de juistheid van het onderzoek door den heer De Beurs genoemd, het kan althans hier niet als eenig bewijs gelden. Hierover ontspint zich eenige discussie, waarin ook andere sprekers zich mengen

De heer Verfaille wijst er op, dat hoe voordeelig de heer De Heer dan ook mag hebben gerekend voor de Dagfabrieken, het resultaat toch nog steeds is een voordeel voor de Zoetfabrieken. Spr. wijst op het algemeene streven om groote fabrieken op te richten en ziet voor zulk een fabriek in Koegras een toekomst. Spr. kan ook niet vinden dat de commissie de cijfers te rooskleurig heeft ongezset, tenminste het in rekening gebrachte arbeidsloon voor de Dagfabrieken is te laag.

Nog enkele andere heeren voeren het woord, tot dat de voorzitter ten slotte de vraag in omvraag brengt: Wie er in beginsel is voor de oprichting van een Zoetfabriek? 44 aanwezigen zijn voor de oprichting, 20 tegen en enkele blanco.

Goedgevonden werd om een nieuwe commissie te benoemen, die de zaak verder zal voorbereiden. Deze commissie zal een deskundige in den arm nemen om voor te lichten en deze zal de nadere plannen in een vergadering uiteenzetten. De commissie van voorbereiding bestaat uit de heeren: C. Kant, D. Sleutel, C. Hoogschagen, J. v. d. Veer, J. Veriaille, D. Vries, en W. de Wit.

Het opgenomen aantal koeien van de voorstanders ter vergadering was 701 koeien.

We hopen dat uit een algemeene krachtige samenwerking voor Koegras en omgeving een goed resultaat geboren mag worden.

De Eersteling

Schager Courant 1917-02-17

Gevraagd, aan de kaasfabriek „de Eersteling” te Koegras, gem. Helder

Schager Courant 1917-01-31

Gevraagd, met 1 April:

een Werkman,

aan de Kaasfabriek „de Eendracht”, te Koegras. Vakkennis geen vereischte. Adres: J. WIJN, kaasmaker

Juliana

Schager Courant 1917-03-24

—JULIANADORP.

Onze plaatsgenoot R. Bras thans werkzaam als kaasmakerswerkman in de kaasfabriek „Juliana” alhier, is benoemd als kaasmaker in de kaasfabriek „Flevo” te Anna Paulowna

Koegras

Schager Courant 1918-03-30

GEVRAAGD:

een Knecht,

loon 10 gulden per wéek. Kaasfabriek „Koegras”, Callantsoog.

JULIANADORP.

Een zilveren jubileum. — Op Donderdag 5 Maart was het 25 jaar geleden, dat de heer J. van der Veer benoemd werd tot Directeur van de toen pas opgerichte Kaasfabriek „De Eendracht”, staande aan de Kortevliet te Koegras. De toestand van toen tijdens de oprichting der fabriek was een geheel andere dan de huidige, en al deze wisselingen, die er in die kwarteeuw plaats vonden, heeft de heer Van der Veer medegemaakt en niet zonder succes, want ons werd verzekerd, dat hij in al die jaren de belangen der fabriek en dus ook van de leveranciers, op iedere plaats en bij elke gelegenheid, waar dit noodig was, niet alleen met hart en ziel heeft behartigd, maar zoo noodig verdedigd. En om die belangen toe te vertrouwen aan iemand, die 25 jaren op zijn post bleef, daarover behoeft niemand in twijfel te geraken, want dan is men wel met de zaak op de hoogte. Deze verzekering werd ons dan ook gegeven, en de verschillende melkleveranciers en het bestuur der fabriek vonden dan in deze gelegenheid niet alleen aanleiding om hun Directeur met dit

zilveren jubileum te complimenteeren, maar ook om hem een stoffelijk bewijs hunner waardeering aan te bieden. Deze aanbieding van het geschenk, dat bestond uit een prachtig schrijfbureau, had Vrijdagmorgen plaats, waarbij de wensch werd geuit, dat de Directeur nog vele jaren met lust en opgewektheid de belangen der fabriek zal kunnen behartigen, en van dit bewijs van erkentelijkheid een veelvuldig en dankbaar gebruik zal maken, tot heil van de fabriek en leveranciers, en niet minder voor hem zelf en zijn gezin. Ten hoogste verrast dankte de heer Van der Veer voor dit bewijs van sympathie, hopende dat in de verdere jaren van zijn directeurschap de geest van eendracht zou bewaard blijven nu en in de toekomst. Daarna vereenigde men zich tot een geantmeerd gezelschap, en kan deze dag zoowel voor Directeur als fabriek met gulden letteren in de annalen gegrift worden.

Oprichting van een zuivelfabriek.

Zaterdagmorgen hield de Commissie van Voorbereiding inzake het oprichten eener groote **Zuivelfabriek** te Koegras, een afgemeene vergadering in het lokaal van den heer J. Slikker Cz. Een 50-tal belanghebbenden waren ter vergadering aanwezig.

De leiding dezer vergadering was opgedragen aan den Voorzitter, de heer D. Sleutel, die in zijn openingswoord naar voren bracht, dat het nu 10 jaar is geleden, dat deze plannen ook werden overwogen, maar door verschillende factoren is er toen niets van gekomen, zoodat wij nu evenver zijn als toen, alleen is dit nog op te merken, dat de behoefte, de drang om zulk een fabriek te bezitten, grooter is dan toen.

Voorts zegt spr. dat ieder belanghebbende een exemplaar van het Rapport van de Commissie inzake onderzoek naar de resultaten van **Zuivelfabrieken**, tegenover de in den Polder „Het Koegras” bestaande dagfabrieken.

Na voorlezing van het rapport had een uitvoerige gedachtenwisseling plaats, waarna gestemd werd over wenschelijkheid van het stichten van een zoetfabriek.

De uitslag hiervan was: 21 stemmen vóór, 22 tegen en 7 blanco.

Door de voorstanders werd besloten een nieuwe commissie te benoemen van 5 leden, welk getal later tot 7 zal worden uitgebreid, welke commissie tot taak heeft te onderzoeken, de kosten verbonden aan een nieuw te bouwen fabriek, en ook de kosten van het verbouwen van een bestaande fabriek in een zoetfabriek, enz. Besloten wordt verder om eenige fabrieken te bezoeken, om in deze een juist inzicht te krijgen.

Voorts werd ook besloten dat degenen die hier hedenmorgen niet aanwezig waren en toch wel voor de nieuwe zaak gevoelden, zich thans kunnen aanmelden bij een der commissieleden. Daarna werd overgegaan tot het benoemen van de commissie. Bij de 1e stemming werden gekozen de heeren: D. Sleutel, D. Vries, N. Hoornsman en C. Tromp, en bij de 2e vrije stemming werd gekozen de heer S. Eriks. De eersten ter vergadering aanwezig nemen hunne benoemingen aan, terwijl de laatste hiervan bericht zal ontvangen.

Uitvoerig verslag volgt in het nummer van Donderdag.

Er staat enkele dagen later een uitvoerig verslag van deze vergadering in de Heldersche Courant van 1926-10-14 – zie hier na!

JULIANADORP,

Bespreking inzake een Zuivelfabriek,

Inzake de besprekingen voor het oprichten van een Zuivelfabriek, waarvan we in het nummer van Dinsdag melding maakten, laten we hieronder een meer volledig verslag volgen.

De voorzitter van de vergadering, de heer D. Sleutel, veronderstelt dat ieder het Rapport van de Commissie inzake onderzoek naar de resultaten van Zuivelfabrieken met belangstelling zal hebben gelezen, maar stelt toch voor, om het Rapport in deze vergadering voor te lezen en te behandelen.

Wij nemen er het volgende uit over:

Rapport omtrent de uitkomsten van Zuivelfabrieken etc.

Op de vergadering d.d. 20 Maart 1926 van de Kaasfabriek „*Juliana*”, werd een besluit genomen om het onderzoek naar de resultaten van de zuivelfabrieken tegenover dagfabrieken nog eens ter hand te nemen.

Een gedeelte der vergadering was van meening, dat nu de tijd naderde voor het oprichten van een Zuivelfabriek, zulks in verband met de wenschen om de melk zoet vanaf de boerderij te leveren; wat om verschillende redenen wordt aanbevolen. Hiervoor werd de oude Commissie van 12 December 1916 uitgenoodigd en werd door haar op 13 Maart 1926 vergaderd.

13 Maart d.a.v.(?) werd weer vergaderd en waren daarbij ook tegenwoordig de leden der Bouwcommissie, van den Bond van op coöperatieven grondslag werkende Zuivelfabrieken. Op deze vergadering werden algemeene besprekingen gehouden en werd tevens besloten de oude commissie te ontbinden en een nieuwe te benoemen uit de tegenwoordige leden der fabrieken.

17 April werd de nieuwe commissie geïnstalleerd. Zij bestaat uit de heeren M. Vries, Jb. de Graaf, G. W. Jimmink Wz., D. Sleutel, P. de Graaf, J. Hoogschagen Cz., Abr. Vries, H. Kruisveld en Jac. van der Plas.

Op deze vergadering werd besloten een kort en duidelijk rapport te maken uit de resultaten van verschillende fabrieken.

29 Mei werden de jaarstaten der verschillende fabrieken nagegaan en besloten de boteropbrengt op de boerderij van de dagfabrieken te rekenen op *f* 1.50 per 100 K.G. melk. Voor verdamping en ontrooming zal 5% worden afgetrokken van alle melk, en tevens zal voor het melkvervoer naar de fabrieken 27 cents per 100 K.G. melk worden berekend.

Hieronder volgt een overzicht van een 5-tal zoet- en een 2-tal dagfabrieken te Koegras, over de jaren 1922 - '23, 1923 - '24 en 1924 - '25.

Conclusie.

De berekening wijst in het voordeel van de zuivelfabriek. „De Dageraad” te Burgerbrug, gem. Zijpe, met een bedrag van f 0.58½ per 100 K.G. melk; waren de uitkomsten van het vorig onderzoek, uitgesteld over de jaren 1913, 1914, 1914-1915 en '16 in het voordeel der Zuivelfabrieken, nu is het verschil ten nadeelen daarvan met eene uitzondering evenwel; de berekening wijst in het voordeel van de Zuivelfabriek „De Dageraad” te Burgerbrug, gem. Zijpe, met een bedrag van f 0.58½ per 100 K.G. melk.

Discussie over het rapport.

De heer G. Posch meent dat de berekening van 15 cent per 100 K.G. Melk voor het aan den weg zetten te hoog is. De heer D. Vries zegt dat de export over het algemeen geen winst is te noemen, hij vraagt of de Commissie de cijfers der bijdrage wil noemen. Deze zijn gemiddeld 30 cent per 100 K.G. melk.

De heer C. Kant vraagt of de Com. ook gegevens bezit voor het oprichten van een zoetfabriek. De Voorzitter zegt dat de Com. wel op reis is geweest voor het rapport, doch niet voor de stichting van een fabriek. De heer S. Eriks geeft in overweging de cijfers der Bouwcommissie te noemen, die voor een fabriek van 1000 koeien een bedrag raamde van ongeveer f 115.000,--.

De heer D. de Graaf Dz. Sr, vraagt of er in het geheel geen meerdere gegevens zijn, waarop hij ten antwoord krijgt dat er wel een uittreksel uit, een rapport samengesteld door een Commissie uit Wieringerwaard is. De gegevens hiervan loopen over de jaren 1923-'24 en 1924-'25.

Het is de Commissie gebleken, dat een zuivere vergelijking onmogelijk te geven is: omdat zooveel factoren invloed kunnen uitoefenen op de uitbetalingen.

Uit hetgeen hieromtrent medegedeeld wordt blijkt dat iedere vergelijking op dit gebied niet anders dan bij benadering juist kan zijn.

Alvorens verder te gaan, moeten nog een paar feiten worden genoemd, en wel le. Het prijsverschil van de fabrieksboter tegenover de boerenboter, het welk vooral den laatsten tijd sterk in 't voordeel is der fabrieksboter.

2e. Door ontrooming aan de fabriek is het gehalte der kaasmelk veel beter te regelen en dus ook het gehalte in de kaas zelf, waarmede wordt voorkomen dat ettelijke K.G. vet in de kaas aan handelaren cadeau wordt gegeven. Verder werd gereleveerd, dat de onkosten van extra werk en van melkvervoer alleen zijn inbegrepen bij de cijfers der zoetfabrieken en niet bij die der dagfabrieken.

Besprekingen over de fabriek.

Na deze uiteenzetting gaat men voort met het maken van diverse beschouwingen. De heer S. Eriks vraagt of het de bedoeling is om de bestaande fabrieken om te bouwen in een zoetfabriek. Voorts zou hij dan de morgenmelk zelfs door de veevoeders naar de fabriek willen laten brengen en de avondmelk laten halen.

De heer C. Kamt zegt dat men dan veelal 's-nachts de bussen thuis krijgt, 't welk zeer onaangenaam is. Voorts zou hij het beter achten dat zulk een fabriek in vereeniging werd gesticht, dan dat iedere bestaande fabriek dat op eigen gelegenheid zou gaan doen. De Voorzitter stelt echter de vraag, of de tijd er

thans rijp voor is. Persoonlijk meent hij van ja, de vergadering zal zich daarvan ook moeten uitspreken.

De heer van der Veer zegt, dat besluiten in beginsel voor een zaak als deze van nul of geenerwaarde zijn, alles dient van stonde af goed vastgelegd te worden, en door ieder die er aan mee zou werken, door zijn handtekening bekrachtigd te worden.

De heer C. Kant zegt dat degene die voor zoet leveren zijn, nu toch nog niet kunnen teekenen, daar geen der bestaande fabrieken daarover vergadert en zich uitgelaten heeft.

Zij stelt voor dat elke fabriek nu spoedig vergaderen zal, en dan kan men weer bij elkander komen, hetwelk door de Voorzitter beaamt wordt.

De heer S. Eriks meent dat op die vergaderingen „het hoe” wel degelijk op die voorgrond mag worden gesteld, en voorts is spr. de meening toegedaan dat als er eenmaal een dergelijke fabriek is, men die niet gaarne meer zou willen mis-

sen.

De heer D. de Graaf Sr. zegt de woorden goed onthouden te hebben, welke destijds door een der voormannen op dit gebied werden gezegd n.l. „als men geen armoede heeft, dan niet veranderen”, hetwelk den Voorzitter het antwoordt ontlokt, dat er toen niet is gezegd om het nooit te doen.

De heer J. C. Maters bespreekt de duurte van voorheen en de mindere duurte van thans, en is de meening toegedaan dat het oogenblik om een dergelijke fabriek te stichten, toen gunstiger is dan nu.

De heer van der Veer zegt dat nu 27 jaar geleden, toen „De Eendracht” is opgericht, de melk zoowat 2½ cent per L opracht. Men heeft toen de fabriek opgericht, door schouder aan schouder te staan en dat moet ook hier gebeuren en daarom wil spr. dat men er voor teekent. Want doet men dat niet, dan blijven velen er meestal naast staan, en laten een enkeling alles opknappen.

Naam der fabrieken en plaats	1923—'24	1924—'25
„Prins Hendrik”, Sijbecarspel	8.32.	10.17.
„Benningbroek”, Benningbroek	8.077.	10.07.
„West Friesland”, Abbekerk,	8.21.	9.80.
„Oostwoud”, Oostwoud	8.45.	10.61.
„Eensgezindheid”, St. Maartensbrug	7.57.	9.56.
„West Friesland”, Lutjewinkel	8.04.	10.08.
„Neerlandia”, Stompetoren	8.93.	10.68.
„Dageraad”, Burgerbrug	8.30.	10.57.
„Aurora”, Wieringerwaard	8.73.	9.89.
„Volharding”, Idem.	6.49.	9.86.

De Voorzitter zegt, dat betreft de zaak door samenwerking tot stand te brengen, ook dit het standpunt van de Commissie is.

De heer R. Hoogschagen vraagt naar de kosten van verandering van een bestaande fabriek in een zoetfabriek.

De Voorzitter zegt, daarvoor geen andere gegevens te bezitten dan die van Wieringerwaard, en alles en alles bij elkander genomen zullen ze daar wel f 70.000,-- nodig hebben en dat is dan ook voor een ombouwing, enz. Deze fabriek berekend naar 500 koeien, heeft er echter tegenwoordig 650 en is vol, en zal spoedig te klein zijn.

De heer Van der Veer bespreekt het groote verschil van 27 jaar terug, toen er niets was. Was er nu ook geen afzetgebied voor het product, dan was het besluit, in deze gemakkelijk te nemen, doch thans kan men op gemakkelijke wijze van de melk afkomen, en is een besluit, niet zoo gemakkelijk. Spr. zou het voorts toejuichen als er een dergelijke fabriek gesticht werd, en geeft in overweging dat elke fabriek haar leden hierin de vrije keus zal geven. Verder dat men deze zaak in combinatie met elkander tot stand moet trachten te brengen, overwegen zal waar en hoe men de fabriek zal bouwen, of er genoegzame deelname is enz. Al deze gegevens dient men dan te onderzoeken.

De heer J. P. Boontjes meent dat er nu al heel wat over deze aangelegenheid is geredeneerd, en vraagt of een stemming in deze niet tot een beter resultaat kan leiden.

Dat was ook de bedoeling van de Commissie om door een stemming uit te doen maken, wie voor het stichten van een andere fabriek zijn, althans een zoetfabriek.

De heer P. Sinnige stelt voor om schriftelijk te stemmen, want, zegt hij, als er in een clubje een zegt van tegen, dan zeggen meestal de anderen dat ook maar, en krijgt men geen juisten uitslag van ieders meening.

De Comm. is ook voor schriftelijke stemming, zoodat aldus besloten wordt.

De uitslag van deze stemming was als volgt: 21 stemmen voor, 22 tegen en 7 blanco.

De Voorzitter verzoekt de voorstemmers nog even te willen blijven voor verdere besprekingen, zegt voorts de vergadering dank voor de belangstelling in deze zaak en de commissie die thans aan het einde van haar taak is gekomen in het bijzonder voor haar vele benoeming en sluit de vergadering, die thans door 3/5 der aanwezigen verlaten wordt.

In kleiner kring wordt thans de vergadering voortgezet tot het benoemen van een nieuwe commissie. Voorgesteld wordt een voorloopig 5 personen daarin zitting te doen nemen en deze later uit te breiden tot 7 leden. Verder zal deze commissie tot taak hebben te onderzoeken de kosten verbonden aan een nieuw te bouwen fabriek en ook de kosten van het verbouwen van een bestaande fabriek in een zoetfabriek enz. Besloten wordt verder om eenige fabrieken te bezoeken, om in deze een juist inzicht te krijgen.

Voorts werd ook bekend gemaakt, dat degenen die hier hedenavond niet aanwezig waren, en toch wel voor de nieuwe zaak gevoelen, zich thans kunnen aanmelden bij een der commissieleden. Daar na werd overgegaan tot het benoemen van de commissie. Bij de 1e stemming werden gekozen de heeren: D. Sleutel, D. Vries, N. Hoornman en C. Tromp en bij de 2e vrije stemming werd gekozen de heer S. Eriks. De eersten, ter vergadering aanwezig, nemen hunne benoemingen aan, terwijl de laatste hiervan bericht zal ontvangen.

Na nog eenige zaken te hebben geregeld, wordt ook deze vergadering met dank aan de aanwezigen voor hunne belangstelling en medewerking, gesloten.

Toevoeging zhn.

Het eindresultaat was dat in 1927 alleen *Juliana* leden een zoetfabriek bouwden! Er kwam dus geen samenwerking tussen de – toen nog – drie kaasfabrieken.....

Heldersche Courant 1927-09-08

BOELHUIS

op Maandag 26 September 1927,

des voormiddags 9 uur, n.t., aan
en bij de **Kaasfabriek „Juliana“**

te Julianadorp,

van:

2 stoomketels, stoommachine,
4 P.K., injector, leidingen en
stoomkranen, 2 kaasbakken van
6000 en 4000 L., Hoestel - de
karn, kaastafel, kaasmasse,
kaaszetters, 2 centrifuges met
laboratoriumbehoefte, melkbuss-
cule met kaartenafruk, gas-
bakken, melkgoten, klierpers-
roeders, melkbussen, stoom-
kachels, lantaarns, knopen, en
hout, w.o. planken, deelen, en
palen, schragen, ijzeren gew-
ten, enz enz

En onmiddellijk daarna om
1 uur n.m.j:

Openbare Verkoop

in het cafe van den Heer
J. SLIKKER

te JULIANADORP,

van:

De KAASFABRIEK

met schuur en erf aldaar, ka-
dastraal gemeente Helder, Sectie
C, no. 6552, groot 17.75 Aren.

Aanvaarding bij de betaling
der koopenningen.

Not. VRIJBURG te Zijpe.

De Coöperatieve Zuivelfabriek „Koegras” te Koegras, *(gem. Callantsoog).*

Het gebrek aan arbeidskrachten drijft hen tot de wijziging van den bedrijfsvorm, waarbij ook die werkzaamheden door de Coöperatieve fabriek worden overgenomen.

Op verschillende plaatsen in de provincie valt dit verschijnsel thans op te merken. De kaasfabrieken worden verbouwd tot kaas- en boterfabrieken.

Dit is ook geschied met de kaasfabriek „Koegras”, welke 1 Mei j.l. als kaas- en boterfabriek is gaan werken. Het bestuur is bij deze verbouwing bijgestaan door den Rijkszuivelconsulent Dr. Scheij, te Hoorn. Het bouwwerk is uitgevoerd door den aannemer Jn. de Graai te Julianadorp, en de installatie door de firma van der Made en de Vries te Grouw; de liggende stoomketel is geplaatst onder toezicht van het Instituut voor Landbouwwerktuigen en gebouwen, te Wageningen. De Norton is gemaakt door den heer Kl. Lange te Winkel. De elektrische installatie is aangebracht door den heer J. Venk te Julianadorp.

De fabriek is berekend op de verwerking der melk van 800 koeien, terwijl op het moment reeds de melk van 700 koeien wordt verwerkt.

De oude fabriek werkte als burgerlijke maatschap, doch deze vereenigingsvorm zou voor de nieuwe zaak onpractisch zijn.

Heden willen wij onze belofte inlossen, door van bovengenoemde fabriek het een en ander mede te deelen. Eerstens een woord van dank aan onzen geleider, dit ons alle mogelijke inlichtingen verschafte om daaruit ons verslag te kunnen samenstellen.

Wanneer men voor korten tijd door den polder „het Koegras” reisde en daar bekend was, dan passeerde men een drietal gewone kaasfabrieken. Twee van deze fabrieken zijn thans verdwenen, d.w.z. voor de „Juliana” te Julianadorp is de zuivelfabriek „De Vooruitgang” verrezen, terwijl de kaasfabriek „Koegras”, waarover wij thans wenschen te schrijven, door aan- en verbouw zoodanig is uitgebreid, dat zij zich ook in de rij van de modern ingerichte zuivelfabrieken kan scharen. De derde, „De Eendracht”, werkt nog op dezelfde wijze door.

De „Koegras”, die twintig jaren lang tot tevredenheid van deelhebbers en leveranciers heeft gewerkt, verschilde in haar uiterlijk reeds van de twee andere fabrieken door haar bouwvorm. Deze was reeds meer als een fabriek opgetrokken, terwijl zij op haar stoomketel, een lange ijzeren schoorsteen voerde, zoodat haar geheel in uiterlijk reeds veel van de zusterfabrieken alhier uiteenliep.

Dat alles is nu veranderd, en wel zoodanig, dat een zeer goed geheel is gekregen, hetwelk eveneens de moeite waard is, om in oogenschouw te nemen.

Voor wij echter aan een beschrijving van het fabrieksgebouw beginnen, eenige nadere toelichting, waarom men een anderen bedrijfsvorm gekozen heeft.

De zeer eenvoudig ingerichte kaasfabrieken in Noord-Holland, welke slechts een deel der zuivelbereiding van de boerderijen overnamen, (wel is waar het belangrijkste gedeelte), voldoen niet meer aan de ijschen, die onze tijd stelt. Bij dien bedrijfsvorm komen de behandeling van de 's avonds gewonnen melk, die gedurende den nacht te roomen staat, de bereiding der boter uit den room der avondmelk, het vervoer van de geroomde avondmelk en de volle morgenmelk naar de fabriek en het vervoer der gevormde wei naar de boerderijen ten laste van de leden.

Op 14 Januari 1928 is een Coöperatieve Vereeniging opgericht, die het oude gebouw met den inventaris overnam.

De oprichting had plaats met 28 leden, terwijl er sinds dien datum nog 9 leden bijkwamen, zoodat het ledental thans 37 bedraagt met 700 koeien.

Bij de verbouwing is er gestreefd, naar eenvoud en een laag kostencijfer, doch met inachtneming van de eischen, die een dergelijk bedrijf in onzen tijd stelt. Het pasteuriseeren van de room voor de boterbereiding en het centrifugeeren der wei zijn dan ook in het plan opgenomen. Het eerste met het oog op de kwaliteit der boter en de garantie, dat de afgeleverde karnemelk vrij is van tuberkel-bacillen, hetgeen trouwens een eisch is volgens een Koninklijk besluit, gesteld aan alle karnemelk, die door een zuivelfabriek wordt afgeleverd met de bestemming van veevoeder. In dezen tijd van tuberculosebestrijding is dit een belangrijke kwestie.

Het centrifugerren der wei geeft de zekerheid, dat het vet er steeds in voldoende mate wordt uitgehaald en dat de kwaliteit der weiboter veel beter is dan zij bij de gewone oprooming kan zijn.

Aan den eisch der warnte-economie is voldaan door de aanschaffing van een liggenden Cornwall stoomketel van de firma te Horn te Veendam, met een verwarmend oppervlak van 15 M².

Wanneer men er later soms toe zou overgaan, om de melkbussen aan de fabriek te reinigen, zal er genoeg stoom zijn.

De fabriek wordt electrisch gedreven. Op het terrein der fabriek heeft het P.E.N. een transformator-huisje gebouwd, dat, tevens dienst doet als voedingspunt voor een gedeelte van de Gemeente Callantsoog.

De fabriek is aangesloten aan de waterleiding. Het nortonwater (dat vanuit een diepte van 53 m, komt) is sterk zout en ijzerhoudend, daarom wordt het alleen gebruikt als koelwater; een bestaande ondiepe welput verschaft het water voor den stoomketel en om te schrobben.

Tegen de westzijde der fabriek is een nieuw gedeelte aangebouwd, bestaande uit het ontvanglokaal, waar een „Silkeborg" weegtoestel staat opgesteld, met den ontvangbak, waaruit de melk door de melkpomp over den melkkoeler wordt gebracht, welk toestel een capaciteit heeft van 4000 L. per uur. De waterpomp bevindt zich eveneens in dat lokaal.

Verder vindt men hier het oproomlokaal voor de ondermelk en de roomzuurbakken. Dit verhoogde gedeelte heeft een gewelfd plafond, beschoten met celotox. In dit lokaal staan 2 oproombakken, ieder met een inhoud van 3600 L. en 2 roomzuurbassins met ieder 100 L. inhoud, die, al naar het werk dit vereischt, koud en warm gemaakt kunnen worden. Onder deze lokalen is een kelderruimte, verdeeld in boterkelder en pekelkelder. Door het bouwen van dezen kelder, kwam in de oude fabriek de bovengrondsche pekelruimte vrij, welke ingericht is voor de roompasteurisatie en koeling, het weicentrifugeeren, het karnen en kneden der boter en de toestellen voor de bereiding van kaas- en boterzuursel, die door de Hoornsche Metaalwarenfabriek v.h. G. Schotten zijn gemaakt. In het oproomlokaal wordt ook nog een bassin gemaakt voor de weiroom, doch dit was bij ons bezoek nog niet gereed.

Naast het voorgaande gedeelte treft men aan de ruimte voor de kaasmakerij. Hier vindt men 3 kaasbakken, n.l. 2 van 5000 en 1 van 4000 L. inhoud. In den pekelkelder is berging voor de kaas van 8 dagen, n.l. uit de pers vandaan 1 dag in de zettters, 8 dagen in de pekelbakken en 4 dagen op de borden. Tusschen de pekelbakken en borden is zooveel ruimte dat de kaas steeds per lorrie kan vervoerd worden. Met een electriche lift kunnen de kazen per lorrie uit den pekelkelder naar den zolder vervoerd worden.

De karn, welke een inhoud heeft van 1000 L. heeft een karnvermogen van 600L, welke wordt gedreven door een elec. motor van 12 P.K

Daar bevinden zich ook de reeds hiervoor genoemde boterkneder enz., benevens de karnemelkpomp, die de karnemelk rechtstreeks naar buiten voert, naar, het middelste van de drie daar opgestelde bassins. De ruimte, welke vroeger dienst deed voor weibewaring is verbouwd tot een perslokaal. Daar zijn thans de nieuwe persen en ook de bestaande opgesteld. In de nieuwe persen kunnen 42 kazen tegelijk.

Op den zolder boven de kaasmakerij staan de stellingen, waar de kaas bewaard wordt tot ze marktrijp is. In den boterkelder vindt men het kostelijke zuivelproduct de boter, welke aldaar voor den handel verpakt wordt, in diverse vaatjes en de bekende pakjes. Het gedeponeerde handelsmerk zal zijn de letters Z. K C. in een driehoek.

Overal in alle lokalen zijn betonnen vloeren, en tevens zooveel ramen aangebracht, dat er volgens de Wet voldoende licht is. In het stooklokaal bij den stoomketel bevindt zich ook de voedingspomp voor den ketel, die ook het reservoir vult op den zolder, en waaruit de geheele fabriek van schrobwater wordt voorzien.

Buiten de fabriek bevindt zich een houten stellage voor de ledige melkbussen, terwijl op een ijzeren viaduct de 2 groote weivaten van elk 8000 L, inhoud en het karnemelkreservoir (daar is ook nog plaats voor een 2e vat) geplaatst zijn. Dit viaduct is zoo gemaakt dat de auto's daar onder kunnen rijden voor het laden van de wei in de bussen.

Aan de Westzijde vindt men nog een vertrek bijgebouwd, dat voor de helft dienst doet als kantoortje en voor de andere helft als laboratorium, waar ook alle instrumenten voor het melkonderzoek zijn geplaatst.

Op den N.O.-hoek staat de 15½ M. hooge schoorsteen, die aan het geheel het aanzien geeft van een modern ingerichte zuivelfabriek. De Gebr. Meppelink te Meppel bouwden dezen schoorsteen.

Ons overzicht loopt ten einde. Onze indruk is, dat alles eenvoudig doch doelmatig gebouwd is en wij twijfelen er niet aan of dit nieuwe bedrijf zal ook aan zijn verwachting beantwoorden, al valt daar nu nog niets van te zeggen. Het is pas een begin. Zooals we reeds eerder schreven, heeft ook geen officiële opening plaatsgehad, zoodat ook dat in allen eenvoud is gebeurd, en willen wij er thans aan medewerken om ook dit moderne bedrijf eenige bekendheid te geven door deze korte beschrijving.

Een woord van dank is hier zeer zeker op zijn plaats aan Dr. Schey, voor zijn kundige voorlichting, aan den aannemer de Graaf, die geheel zonder toezicht den bouw uitvoerde en voorts aan alle leden van deze nieuwe onderneming, om haar in zoo korten tijd tot stand te brengen. Dat ook dit bedrijf gunstige uitkomsten mag geven, zij ons aller wensch.

Opmerking zhn.

Ondanks al dat vergaderen waren er in 1929/'30 geen samenwerking en twee 'grote' Zuivelfabrieken in Het Koegras, *De Vooruitgang* (de opvolger van *Juliana*) en *Koegras De Vooruitgang* had een nieuwe fabriek en *Juliana* werd – met een groot deel der inventaris – verkocht- zie blz. 21

Koegras ging verder in een verbouwde fabriek.

De Eendracht hief zich zelf in 1930 op – niets van opheffingsvergadering o.d. kunnen vinden!

Naar gegevens uit de Zuiveljaarboeken,, is tussen 1941 en 1947 *Koegras* en *De Vooruitgang* samen gegaan. De fabriek bleef die in Julianadorp, *Koegras* sloot.

In het FNZ jaarverslag over 1944 en '45 wordt *Koegras* al niet meer vermeld!

**DE KAASFABRIEK
DE EENDRACHT**
— TE KOEGRAS —

wenscht aan te besteden:
**het rijden van
melk per auto.**
Inschrijvingen voor 10 April.
Inlichtingen te bekomen bij:
P. BOS, Directeur.

Heldersche Courant 1930-05-10

OPROEPING.

Wie te vorderen heeft van
— of verschuldigd is aan de
naamlooze vennootschap „Maat-
schappij tot oprichting en exploitatie
van Kaasfabrieken „de Eendracht”,
gevestigd te Koegras gemeente
Den Helder, wordt verzocht
daarvan **vóór 24 Mei a.s.** op-
gave te doen ten kantore van
Notaris SCHREUDER
te Den Helder.

Heldersche Courant 1930-05-15

INMAAKBOTER!

Bij de Coöperatieve Zuivelfabriek „Koe-
gras” te Callantsoog is gelegenheid tot
het vullen van boterpotten.

Heldersche Courant 1930-09-18

Jullanadorp.

De gebouwen van de voormalige kaas-
fabriek „De Eendracht” aan de Korte-
vliet, zijn thans in eigendom overgegaan
van den heer S. van Scheijen Dz., die in
de vrijgekomen fabrieksruimte zijn tim-
mermanswerkplaats gaat vestigen.

KOEGRAS.
OPENBARE VERKOOPING

Notaris SCHREUDER te
DEN HELDER zal op

Dinsdag 6 Mei '30

publiek verkoopen:

**a des voormiddags om
9 uur** op het terrein van de
kaasfabriek „De Eendracht”
aan den Kortevliet te Koegras
gem. Den Helder, om contant
geld,

**den complete
Inventaris,**

bestaande uit:

melkweger merk „Sinus” in-
houd 500 K.G., brandkast, 2
kaastafels met schragen, kaas-
bak inhoud 5000 K.G., kaas-
bak inhoud 2800 K.G., staande
stoomketel 8 K.G. spanning,
electro-motor 2 p.k., electro-
weipomp merk „Sihi” (nieuw)
met aftapkraan en slang, kaas-
koppen, zeters, naphorden,
pekelborden, stellingen, plan-
ken, kuipen, kaasmessen, bas-
cule m. gewichten, roomvaten,
zet- en boven kaasdekken, vol-
ledige installatie voor melk-
onderzoek, 2 kaaswagentjes,
wei- en melkgoten, water-
kuipen, 2 kachels met pijpen
en hetgeen verder zal worden
aangeboden.

**b des namiddags om 2
uur** in het café van den Heer
H. J. BEUNEMAN te Juliana-
dorp-Koegras:

**De kaasfabriek
„De Eendracht”**

met **arbeiderswoningen** grond
aan den Kortevliet te Koegras
gem. Den Helder, kad. Sectie
C. no's 7119 en 7120, groot
25 Aren.

Te veilen in 2 perceelen en
massa.

Inlichtingen verstrekt ge-
noemde Notaris.